

2010 METAI VILNIAUS PEDAGOGINIO UNIVERSITETO LIETUVIŲ LITERATŪROS KATEDROJE

Lietuvių literatūros katedros moksliniai tyrimai jau ne vienerius metus vykdomi trimis pagrindinėmis kryptimis: 1) vertybių kaita lietuvių literatūroje (tiriami klasikos ir šiuolaikinės lietuvių literatūros autorių kūriniai, analizuojami metodologiniai literatūros tyrimų, literatūros filosofijos klausimai); 2) tautinės tapatybės kaita XX amžiaus lietuvių literatūroje (tiriami XX amžiaus lietuvių literatūros kūriniai, analizuojami įvairūs tautinės tapatybės aspektai ir integralumas kintančiame šių dienų pasaulyje); 3) Europos kultūrų dialogai XX–XXI amžiaus lietuvių literatūroje (tiriami naujausios lietuvių literatūros autorių kūriniai užsienio literatūrų kontekste). Todėl visa 2010 metų katedros dėstytojų veikla susijusi su šia mokslinio darbo tematika.

Katedros mokslininkų grupė (V. Juknaitė, Ž. Kolevinskienė, V. Martinkus, V. Šlekienė, D. Vaitiekūnas, G. Vanagaitė) 2011 metais vykdė Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą nacionalinį mokslininkų grupių projektą *Tautinės vertybės 1990–2009 metų lietuvių išėivijos literatūroje* (TAUVERLITA, projekto vadovas – V. Martinkus). Remiantis projekte vykdoma veikla fakultete buvo surengti keturi teoriniai mokslo seminarai-diskusijos.

Metų pradžioje (sausį) viešą paskaitą apie Ričardą Gavelį fakulteto akademinei bendruomenei skaitė profesorė Violeta Kelertienė (Vašingtono universitetas Sietle, JAV).

Kovo 21 d. G. Čingaitė, V. Juknaitė, Ž. Kolevinskienė, D. Vaitiekūnas dalyvavo Vilniaus Simono Daukanto gimnazijos organizuotoje Vilniaus miesto tiriamųjų ir kūrybinių darbų konferencijoje *Skaityti – tai sedėti ant pasaulio stogo*.

Kovo 26 d. katedros dėstytojai lankėsi Bijotų Dionizo Poškos pagrindinėje mokykloje (Šilalės raj.), kur vyko Lietuvių kalbos savaitės

mokykloje užbaigimas. Renginį vedė Žydronė Kolevinskienė, pranešimus mokytojams ir moksleiviams skaitė Stasys Skrodenis („Apie folklorą ir folklorizmą mokykloje“), Virginija Šlekienė („Miestas Juditos Vaičiūnaitės kūryboje“), Dainius Vaitiekūnas („Apie naujausią lietuvių poeziją“), Ginta Čingaitė („Naujausios lietuvių dramaturgijos iššūkiai“), Sigutė Radzevičienė („Lietuvių keliai Skandinavijoje“). Susitikime su moksleiviais ir mokytojais taip pat dalyvavo Lietuvių rašytojų sąjungos premijos laureatas poetas Donatas Petrošius. Renginio metu mokytojams buvo pristatyta S. Skrodenio knyga „Suomija ir Lietuva. Istorinių ir kultūrinių ryšių vagos“ ir Kalevi Wiik studija „Europiečių šaknys“ (iš suomių kalbos vertė S. Skrodenis).

Balandžio 1 d. fakultete vyko atvirų durų diena „Laužyk stereotipus!“, kurios metu katedros dėstytojai dalijosi mintimis apie studijas, kūrybą ir gyvenimą.

Balandžio 13 d. katedra organizavo susitikimą su dramaturgu, fakulteto mecenatu Kaziu Saja.

Balandžio 22–24 d. prof. Virginija Šlekienė, dr. Žydronė Kolevinskienė ir dr. Gitana Vanagaitė dalyvavo tarptautinėje mokslinėje konferencijoje *Dialogo erdvės (literatūrologinis, lingvistinis, didaktinis aspektai)*: IX tarptautinė mokslinė konferencija (organizavo Vilniaus pedagoginio universiteto Filologijos fakultetas). V. Šlekienė skaitė pranešimą „Jono Juškaičio poezijos intertekstualumas“, Ž. Kolevinskienė – „Moterų dialogo erdvės: Editos Nazaraitės poezijos ir dailės susitikimai“, o G. Vanagaitė – „Vandos Juknaitės proza: dialogas su neverbalizuojama būtimi“.

Balandžio 30 d. dr. Žydronė Kolevinskienė kartu su magistrante Andželika Aleksandravičiūte ir antro kurso studente Toma Grabauskai-

te vyko į respublikinę Lietuvos studentų lituanistų mokslinę konferenciją Šiaulių universitete. A. Aleksandravičiūtė perskaitė pranešimą „Žmogus tarp sienų Sigito Parulskio romane „Murmanti siena“, T. Grybauskaitės pranešimas buvo skirtas kitokių vaikų pristatymui Vandos Juknaitės pokalbių knygoje „Tariamas iš tamsos“.

Gegužės 10 d. fakultete įvyko Lietuvių literatūros katedros organizuotas susitikimas su rašytoja Vidmante Jasukaityte.

Gegužės 13 d. vyko 11-asis literatūrinis pavasaris, kuriame dalyvavo poetai Marcelijus Martinaitis, Rimvydas Stankevičius, Jurgita Jasponytė, Antanas Šimkus, poetas ir bardas Domantas Razauskas, internetinio tinklaraščio www.bernardinai.lt kultūros temų redaktorius Gediminas Kajėnas.

Gegužės 17 d. katedros kvietimu su studentais susitiko rašytoja Laura Sintija Černiauskaitė. Literatūrinę popietę vedė Vanda Juknaitė.

Spalio pradžioje paskaitą apie literatūros kūrinio interpretacijos galimybes studentams skaitė eseistas, literatūrologas, VU docentas Regimantas Tamošaitis.

Spalio 9–10 d. katedros dėstytojai kartu su studentais vyko į literatūrinę kelionę po Lietuvą. Buvo aplankytas Kintų Vydūno kultūros centras, A. ir J. Juškų etninės kultūros muziejus, Motiejaus Valančiaus muziejus Nasrėnuose.

Spalio 19 d. katedroje vyko seminaras „Moteriškosios tapatybės sklaida išėivijos literatūroje“ (Ž. Kolevinskienė).

Spalio 13 d. Ginta Čingaitė, Vanda Juknaitė, Žydronė Kolevinskienė ir Dainius Vaitiekūnas svečiavosi Vilniaus Simono Daukanto gimnazijoje, kur mokytojams ir gimnazistams skaitė šiuos pranešimus: „Europiečio tapatybė šiuolaikinėje lietuvių poezijoje“ (D. Vaitiekūnas), „Šiuolaikinės prozos paradoksai“ (Ž. Kolevinskienė), „Kliūtys sukuria herojų: dramos interpretacijos pagrindai“ (G. Čingaitė), „Kitas žvilgsnis iš kitos erdvės: apie naujausią lietuvių literatūrą mokykloje“ (V. Juknaitė).

Spalio 16 d. G. Čingaitė, V. Juknaitė, Ž. Kolevinskienė, V. Šlekienė, D. Vaitiekūnas vyko į Druskininkų „Atgimimo“ vidurinę mokyklą susitikti su mokytojais ir aukštesniųjų klasių mokiniais.

Spalio 21 d. Lietuvių literatūros katedros kvietimu su studentais bendravo poetas, eseistas, fotografas Ričardas Šileika.

Lapkričio 29 d. katedros dėstytojai dalyvavo VPU Visuotinės literatūros ir Visuotinės istorijos katedrų surengtoje mokslinėje konferencijoje: „Fenokandijos kultūrinė sklaida Lietuvoje: istorija, tradicija ir dabartis“.

Gruodžio 9 dieną fakultete vyko literatūrinė popietė, kurioje dalyvavo poetas, eseistas, literatūros kritikas Liudvikas Jakimavičius. Renginių vedė katedros profesorė Vanda Juknaitė.

Buvo surengti keli seminarai-diskusijos pagal Lietuvių literatūros katedros vykdomą projektinę veiklą:

lapkričio 9 d. seminaras „Vidinio tapsmo siužetas Jono Meko dienoraščiuose“ (V. Juknaitė);

gruodžio 14 d. – „Lietuvių kultūros vertybės skirtingų išėivijos rašytojų kartų kūryboje“, kurio metu buvo pristatyti trys pranešimai: „Lietuvių literatūros ir kultūros refleksija Alfonso Nykos-Niliūno dienoraščiuose“ (V. Šlekienė) ir „Lietuvių meno kontekstai bei intertekstai Antano Šileikos romane *Bronzinė moteris*“ (V. Martinkus);

gruodžio 28 d. seminaras „Lietuvių autoriai vs tradicinė lietuvių savimonė“: D. Vaitiekūno pranešimas „Valdas Papievis: Vilniuje ir Paryžiuje“ ir G. Vanagaitės pranešimas „Tomas Venclova: Lietuvoje ir pasaulyje“.

Docentų pedagoginiai vardai suteikti katedros dėstytojams Dainiui Vaitiekūnui, Loretai Mačianskaitei.

Katedros dėstytojai aktyviai dalyvavo Vilniaus rašytojų klubo, Maironio lietuvių literatūros muziejaus renginiuose, knygų pristatymuose, įvairiose tarptautinėse ir nacionalinėse mokslo konferencijose, skaitė originalius kur-

sus ERASMUS studentams. Lietuvių literatūros katedra globoja kuriančius studentus, kūrybinę studentų draugiją „Literatų arka“, kasmetį renginį „Literatūrinis pavasaris“, studentų mokslinę konferenciją, kiekvienais metais vykstančią balandžio mėnesį, VPU LF studentijos laikraštį „Žosmė“.

Katedros dėstytojų išleistos knygos:

Vytautas Martinkus, *Aksiologinis šiuolaikinės prozos spektras*, Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2010, 334 p.

Vanda Juknaitė, *Ponios Alisos gimtadienis: dvi pjesės*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010, 120 p.

Apie VPU Lietuvių literatūros katedrą, jos veiklą ir dėstytojus daugiau galima rasti internete adresu: www.lituanistai.vpu.lt

Žydronė Kolevinskienė

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO LIETUVIŲ LITERATŪROS KATEDRA 2010 METAIS

Studijos

2010 metais docentė Indrė Žakevičienė magistrantūros programai „Literatūra ir spauda“ parengė naują kursą „Naujausi literatūros tyrinėjimo metodai“, kuriame apžvelgiami naujausi literatūros teorijos ir tyrimo metodai: fenomenologinis, hermeneutinis ir recepcinis teksto interpretavimas, postfeministinė kritika, sociokritika, postkolonijinė kritika, naujasis istorizmas, ekokritika, dekonstruktyvistinės interpretacijos ir intertekstualumo teorija. Supažindinama su šių teorijų bei metodologijų pritaikymo galimybėmis ir ribomis, literatūros teorijų derinimo galimybėmis. Pristatomi literatūros tyrimo pavyzdžiai – konkretūs užsienio ir lietuvių autorių tekstai. Docentė Dalia Kuzininė magistrantūros programai „Diasporos ir migracijos studijos“ parengė kursą „Lietuvių egzodo paveldas“, šis kursas yra parengtas drauge su Menų fakulteto doc. Rasa Žukiene. Jo metu studentai supažindinami su egzodo literatūra, daile, teatru, kinu, problemiška svarstomos egzodo intelektualiosios kultūros specifika ir išskirtinumas. Daktarė Aurelija Mykolaitytė

parengė naują „Literatūros ir spaudos“ magistrantūros programos kursą „Spaudos žanrai ir stiliai“. Šio dalyko tikslas – išmokyti studentus tekstų klasifikacijos, supažindinti su žanrų teorija, išmokyti apibūdinti tam tikrų spaudos žanrų funkcijas. Šio kurso metu dėstomos teorinės žinios, kurios padeda suvokti stilistines spaudos tekstų normas. Taip pat tiriamos rašytinio teksto medijos, naujosios medijos, internetinės komunikacijos ypatumai, pirmosios rašytinės komunikacijos priemonės, studentai supažindinami su spaudos funkcijomis. Daktarė Aurelija Mykolaitytė taip pat parengė kursą „XX a. vokiečių ir lietuvių literatūra“ taikomosios germanistikos ir lituanistikos magistrantūros studijų programai, kuriame apžvelgiama literatūrinė situacija ir literatūrinis gyvenimas Vokietijoje po Antrojo pasaulinio karo. Studentai supažindinami su egzistencializmo filosofijos idėjų plitimu ir jų įtaka vokiečių ir lietuvių literatūrai, Tėvynės praradimo motyvais, mito erdve, gyvenimo ir meno dualizmo išryškiniu, moterų kūrybos specifika, postmodernistiniais pasakojimo elementais, atsiskleidžiančiais vokiečių ir lietuvių literatūroje. Daktarė

Vijolė Višomirskytė parengė kursą lietuvių filologijos bakalauro programai „Literatūra ir publicistika“, jis skirtas supažindinti su literatūros ir publicistikos ypatumais, vaidmeniu, jų sankirtos taškais ir skirtumais, daugiausia dėmesio skiriant eseistikai: jos istorinei raidai bei tendencijoms ir esė teksto analizės įrankiams. Dalykas dėstomas, siekiant sukurti kūrybinių dirbtuvių aplinką: studentai skaito ir analizuoja esė tekstus, kelia probleminius diskusinius klausimus, aiškinasi esė naratyvines poetines technikas, savybes, funkcijas, rašo esė tekstą, rengia publikacijas. Menotyros bakalauro studijoms daktarė Aurelija Mykolaitytė parengė kursą „Lietuvos dramos raida“. Kurse suteikiama svarbiausios žinios apie lietuvių dramos raidą, susipažindinama su žymiausiais lietuvių dramaturgais, mokyklomis. Studentai skatinami analizuoti ir vertinti atskirų dramaturgų kūrybą. Išmokstama atpažinti dramos modelius, suvokti tam tikrų šalių literatūrinius ryšius. Dar vienas daktarės Aurelijos Mykolaitytės parengtas kursas lietuvių filologijos programos bakalauro studentams – „Dramaturgija ir teatras“, kurio metu studentai supažindinami su dramos teorija, ugdomas gebėjimas analizuoti ir siekti įvairių požiūrių į dramą kaip specifinį žanrą. Studentai mokomi apibrėžti literatūrologinius terminus ir tinkamai juos vartoti analizuodami dramas (dramos teksto specifika, dramos kalba, pagrindiniai dramos žanrai: tragedija, komedija ir tragikomedija). Šis kursas leidžia pažinti klasikinę dramą, suteikia žinių apie dramos transformacijas XX a., moderniosios ir postmoderniosios dramos struktūrą. Nesiribojama paskaitomis, rengiami ir seminarai.

Daktaro disertacijos

Lietuvių literatūros katedroje sėkmingai daktaro disertacijas apgynė Ugnius Keturakis („Prometėjizmas Jurgio Baltrušaičio ir Giovanni'o Papini'o kūryboje“, vadovė prof. dr. Asija Kovtun), Kristina Bartkienė („XX amžiaus antro-

sios pusės lietuvių išeivijos rašytojų memuarai: žanro raida“, vadovė prof. dr. Irena Buckley), eksternas Darius Amilevičius („Sinoptinių evangelijų autorių veikalų retorika“, mokslinė konsultantė prof. dr. Irena Buckley), eksternas Gediminas Mikelaitytis („Šatrijos Raganos literatūros teologija“, vadovė prof. Viktorija Dajotytė-Pakerienė, mokslinė konsultantė doc. dr. Asta Gustaitienė).

Tyrimai. Reikšmingiausios publikacijos.

Lietuvių literatūros katedros dėstytojai aktyviai įsitraukia į mokslinę veiklą: leidžiamos monografijos, rengiamos mokslinės publikacijos, kurios spausdinamos ne tik Lietuvos, bet ir užsienio leidiniuose. Šiais metais išleista docentės Dalios Kuizinienės ir daktarės Daivos Dapkutės bendra monografija *Laisvas žodis laisvame pasaulyje: atviro žodžio mėnraštis „Akiračiai“ 1968–2005 m.* (Versus Aureus leidykla, 2010), bei docentės daktarės Aurelijos Mykolaitytės monografija *Gražiosios epochos stilistika: literatūriniai XX a. pradžios žaidimai* (Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2010). Profesorius Leonas Gudaitis *Metų literatūros, kritikos ir eseistikos mėnraštyje publikavo mokslinį straipsnį „Uždusinti žodžiai“*. 2010 m. taip pat pasirodė net trys dr. Ingos Stepukonienės publikacijos: „Nupraustas mėnesienos“ (*Gimtasis žodis*, 2010, nr. 8), „Lietuvių ir latvių istorinio romano perspektyvos“ (*Istorija: mokslo darbai*, t. 77) bei „Vladas Braziūnas: baltiškiosios paslapties link“ (*Žiemgala: istorijos ir kultūros žurnalas*. 2010, nr. 2). Mėnraštyje *Gimtasis kraštas* publikuotas daktarės Aurelijos Mykolaitytės straipsnis „Kartų konflikto analizė tarpukario spaudoje ir literatūroje“. Profesorės Asija Kovtun publikacija „Синтезирующий текст Пола де Мана“ išleista Kazachijos nacionalinio universiteto tarptautinės konferencijos leidinyje, analizuojančiame teorines ir metodologines šiuolaikines literatūrologines ir folkloristines problemas. Doktorantas Dainius Sobekis parengė ir publikavo tris mokslines publikacijas: Leidinyje LOGOS

pasirodė straipsnis „Predestinacija asmens būtyje“, literatūriniam-kultūriniam almanache *Baltija* – „Raktas į žemaičių folklorą: ko neužrašė dr. J. Šliūpas“ bei *Naujojoje Romuvoje* publikuota recenzija „2012-ųjų pasaulio pabaiга – sąmokslų teorija ir praktika?“. Taip pat sulaukėme doktoranto Ramūno Čičelio *Teksto slėpiniuose* spausdintos publikacijos „Trauminis subjektas Ričardo Gavelio, „Vilniaus pokeryje“ ir Antano Škėmos „Baltoje drobėje“, bei „Tiriantysis subjektas vs tiriamasis objektas: Jono Meko kūrybos analizės metodologinės priegijos“, kuri išleista *Gimtajame žodyje*. Vytauto Didžiojo universiteto leidinyje *Darbai ir dienos* išleista doktorantės Eugenijos Valienės publikacija „Diaspora ir tautos istorijos populiarinimas: Kazio Almeno atvejis“.

Stažuotės

Katedros profesorė Irena Buckley pagal dėstytojų mainų programą spalio 13–18 dienomis vyko į Leuven katalikiškąjį universitetą Belgijoje bei kovo 22–26 dienomis į Orleano universitetą Prancūzijoje. Docentė Indrė Žakevičienė lapkričio 9–13 dienomis stažavosi Masaryko universitete Brno Čekijoje. Doktorė Inga Stebukonienė kovo 22–27 dienomis stažavosi Latvijos universitete, kuriame skaitė paskaitų ciklą „Naujoji lietuvių literatūra“ Latvijos universiteto studentams.

Pranešimai tarptautinėse ir Lietuvos mokslinėse konferencijose, mokslo ir kultūros sklaidos renginiuose

Lietuvių literatūros katedros dėstytojai aktyviai dalyvauja ir skaito pranešimus mokslinėse konferencijose Lietuvoje ir užsienio šalyse. 2010 m. liepos 12–15 dienomis Atėnuose (Graikija) vyko trečioji tarptautinė filologijos, literatūros ir lingvistikos konferencija, kurioje kviestinį pranešimą skaitė Aurelija Mykolaitytė. Jo tema – „The Reception of the Contem-

porary Greece Literature in Lithuania“. Gruodžio 15 d. Almatoje (Kazachstanas) Kazachijos Аль-Фараби nacionaliniame universitete vykusioje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „III Кобдоловские чтения. Теоретические и методологические проблемы современного литературоведения и фольклористики“ katedros profesorė Asija Kovtun perskaitė pranešimą „Семиотизация некоторых маргиналий в тексте эссе“.

Šiaulių universiteto organizuotoje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Turgus lietuvių kultūroje“, kuri vyko gegužės 13–14 dienomis, pranešimus skaitė docentė Dalia Kuizininė („Turgaus motyvas J. Jankaus, M. Katiliškio, Alg. Landsbergio kūryboje“), docentė Asta Gustaitienė („Turgus lietuvių poezijoje“) bei doktorantas Dainius Sobeckis („Turgus ir prekybiniai santykiai Biblijoje“).

Spalio 14–15 dienomis Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinio fakulteto organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „Tekstai ir kontekstai: konfliktai ir slaptieji susitarimai“ pranešimus skaitė profesorė Asija Kovtun („О самоопределении личности в эссе“), docentė Indrė Žakevičienė („Konfliktas ekokritikos aspektu“) ir doktorantas Dainius Sobeckis („L. Andriekus ir K. Bradūnas: literatūriniai konfliktai“).

Profesorė Irena Buckley rugsėjo 10 d. Vytauto Didžiojo universitete vykusioje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Lietuvių–prancūzų kultūriniai ryšiai XIX amžiuje“ skaitė pranešimą apie prancūziškąjį „kitą“ XIX a. lietuvių kelionių literatūroje, o 2010 m. gruodžio 2–3 dienomis vykusioje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje MRU, Humanitarinių mokslų institute perskaitė pranešimą „Šiuolaikinio pasaulio dinamikos iššūkiai humanitariniams mokslams“.

2010 m. gegužės 14–15 dienomis Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas surengė tarptautinę mokslinę konferenciją, kurioje pranešimus perskaitė profesorė Asija Kovtun („Чайка‘ А. П. Чехова как ‘украденный

объект“) ir doktorantė Diana Jovaišienė („Socialumas ar individas: asmens tapatumo problematika Lino Jegelevičiaus romane „Nuogas prieš jus““).

Docentė Asta Gustaitienė dalyvavo ir skaitė pranešimus tarptautinėse konferencijose „Pasaka kultūroje“, vykusiose Olštynė (Lenkija) birželio 17–18 dienomis („Lietuvių literatūrinės pasakos teminė tipologija“) ir Klaipėdoje liepos 29–30 dienomis seminare „Jūra vaikų literatūroje“ („Jūra Jenso Bjerneboe romane „Jūnas““).

Rugsėjo 10–12 dienomis Rygoje (Latvija) vykusioje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Post/Colonial Transcultural: Contending Modernities, Presaging Globalisation“ doktorantė Diana Jovaišienė perskaitė pranešimą „Contemporary Lithuanian Novel: New Forms, New Ironies in Herkus Kuncius „The Ornament““.

Lapkričio 11 d. doktorantė Livija Mačaitytė dalyvavo Talino universiteto (Estija) Kraštovaizdžio ir kultūros tyrimų centro surengtame seminare, kuriame skaitė tarpdisciplininio pobūdžio pranešimą „In-between Literature, Culture, Geography: Pastoral Landscapes and Pastoral Places in Lithuanian Prose Fiction“.

Mokslinė veikla

Į klasterio *Literatūros tekstų ir kultūros procesų sąsajos* veiklą įsitraukia katedros dėstytojai ir doktorantai. Siekdama kuo geresnių rezultatų, klasterio tarybos pirmininkė docentė Indrė Žakevičienė ir tyrėjų grupė siekia analizuoti pasaulio literatūrų procesus komparatyvistiniu aspektu, ieškant sąsajų su kultūros procesais; aiškintis ir aiškinti lietuvių literatūros vaidmenį šiandienės Lietuvos ir Europos kultūroje, akcentuoti ir aktualizuoti literatūros (rašymo ir skaitymo) reikšmę, siekiant išsaugoti tautinį tapatumą globalizacijos amžiuje, sukurti inte-

gruotą ir nenutrūkstamą ratą institucijų, kurias sieja rūpestis lietuvių literatūra ir tautiniu identitetu. Klasterio dalyviai literatūrologiniams tyrimams siekia panaudoti socialinių mokslų srities tyrėjų pasiektus rezultatus, aktualizuoti globalias problemas, ieškant praktinio literatūrologijos pritaikymo, rasti ir pritaikyti įvairių literatūrologinių tyrimų rezultatų sklaidos strategiją skirtingose skaitytojų grupėse, atkreipiant dėmesį į kiekvienos grupės literatūrinę kompetenciją, profesiją, amžių. Mokslininkai skleidžia atliktų ir atliekamų tyrimų rezultatus neakademinėje visuomenėje, mėgindami užpildyti literatūrinės kompetencijos spragas.

Konferencijų organizavimas

Lietuvių literatūros katedra organizuoja mokslines konferencijas. Rugsėjo 10 d. profesorė Irena Buckley kartu su katedros dėstytojais ir Vakarų Bretanės universitetu organizavo tarptautinę mokslinę konferenciją „Kultūriniai lietuvių-prancūzų ryšiai XIX amžiuje“, kurios pagrindinis siekis – analizuoti kultūrinius ryšius, išsiaiškinti, kas prancūzams buvo Lietuva ir lietuviai. Konferencija sulaukė įvairių sričių – literatūros, istorijos, kultūros – tyrėjų dėmesio. Birželio 6 d. Vytauto Didžiojo universitete įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Visuomenės ekologija, arba kaip ugdyti visuomenę II“, kurią organizavo Varšuvos kardinolo Stepono Višinskio universiteto Ekologijos ir bioetikos institutas kartu su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Č. Milošo slavistikos centru ir Olecko Mozūrijos aukštąja mokykla.

Katedros dėstytoja daktarė Inga Stepukonienė kartu su Latvijos universiteto dėstytojais surengė tarptautinę konferenciją „Latvių literatūra ir religija“, kuri vyko Rygoje gruodžio 3–4 dienomis. Katedros doktorantas Dainius Sobeckis surengė Palangos kultūros paveldo konferenciją „Palangos kultūros paveldas: architektūra ir urbanistika“, vykusią Palangos miesto savivaldybės viešojoje bibliotekoje rugsėjo 24 dieną.

Kitų renginių organizavimas

Organizuojami konkursai moksleiviams (profesorė Irena Buckley, docentė Asta Gustaitienė ir doktorantė Eugenija Valienė gruodžio 3 d. surengė respublikinį moksleivių skaitovų konkursą „Ir sau laiškus-eiles rašau“, skirtą Henriko Radausko 100-osioms gimimo metinėms), susitikimai su rašytojais (susitikimas su rašytoju Marku Zingeriu (kovo 10 d.) ir rašytoja Egle Juodvalke (gegužės 14 d.), knygų ir monografijų pristatymai (Kleizaitės-Vasaris knygos „Albinas Elskus. Grožio ir vizijos dailininkas“ pristatymas (birželio 7 d.) ir monografijos „Laisvas žodis laisvame pasaulyje: atviro žodžio mėnraštis „Akiračiai“ 1968–2005“ pristatymas (spalio 29 d.)). Lapkričio 12 d. Lietuvių išėivijos institute įvyko seminaras „Egzodo paveldas: duomenys, tyrimai, informacijos telkimo metodologija“, organizuotas docentės Dalios Kuizininės. Docentė taip pat surengė konferenciją Vytauto Kavolio atminimui „Egzilio amžius“, vykusią Išėivijos institute rugsėjo 21 dieną, bei seminarą VDU galerijoje, skirtą prof. Leono Gudaičio 75-mečiui, vykusį VDU galerijoje (rugsėjo 29 d.). Taip pat vyksta filmų pristatymas (Algimanto Kezio dokumentinių filmų pristatymo vakaras VDU galerijoje kovo 17 d.) bei parodos (Algimato Kezio paroda „Miestovardžiai“ VDU galerijoje kovo 26 d.). Balandžio 14–16 dienomis vyko VDU humanitarų dienos.

Mokslo populiarinimo veikla

Katedros darbuotojai ir doktorantai įvairiomis formomis dalyvauja ir yra kviečiami į radijo laidas: docentė Asta Gustaitienė dalyvavo diskusijoje „Teodicėja literatūroje ir kine“, kuri vyko Marijos radijuje lapkričio 17 d.; docentė Dalia Kuizininė spalio 12 d. dalyvavo Lietuvos radijo „Klasikos“ programoje, laidoje „Kultūros savaitė“, profesorė Asija Kovtun lapkričio 28 d. dalyvavo Rusijos Federacijos Kaliningrado srities televizijos laidoje „Levo

Karsavino likimas“. Taip pat skaitomos viešos paskaitos, dalyvaujama naujų knygų pristatymuose (Dainius Sobekis, eilėraščių rinkinio rusų kalba „Homo religiosus“ pristatymas Kaliningrade gruodžio 11 d. bei poeto Gvido Latako poezijos pristatymas Plungėje gruodžio 18 d.); Maironio lietuvių literatūros muziejuje (docentė Indrė Žakevičienė spalio 30 d. skaitė pranešimą renginyje, skirtame V. Šlaito jubiliejui paminėti), Ukmergės viešojoje bibliotekoje (docentė Indrė Žakevičienė gruodžio 8 d. skaitė pranešimą, minint V. Šlaito jubiliejų). Susitinkama su mokyklų bendruomenėmis (profesorė Asija Kovtun vasario 15 d. susitiko su A. Puškino mokyklos bendruomene). Lietuvių literatūros katedra skelbė akademinio jaunimo kūrybos konkursą „Kaunas – (ne)užrašyta vieta“, kuriame aukštųjų mokyklų studentai, vyresniųjų klasių moksleiviai, gimnazistai kviešti dalyvauti kūrybos konkurse apie Kauną.

Viešos paskaitos

Kovo 22 d. docentė Asta Gustaitienė Šiaulių universiteto surengtame seminare skaitė paskaitą studentams „Anderseno holograma“. Vasario 17–19 dienomis vykusioje Vilniaus knygų mugėje Asta Gustaitienė dalyvavo diskusijoje su švedų rašytoja Karin Alvtegen bei diskusijoje apie literatūrologines vaikų literatūros knygas. Taip pat reikšmingos šios dėstytojos skaitytos paskaitos „Šiaurės magija“ (paskaita skaityta spalio 8 d. Kauno Girstupio bibliotekoje), „Šiaurė – tarp magijos ir realybės“ (paskaita skaityta lapkričio 11 d. Kauno Vinco Kudirkos viešojoje bibliotekoje) bei lapkričio 24 d. įvykęs filmo „Babetės puota“ pristatymas, skirtas VDU filosofijos mokslinės draugijos „Agora“ nariams.

Balandžio 14 dieną vyko VDU humanitarų dienų renginiai, kuriuose studentus į literatūrinę veiklą įtraukė improvizacinis žaidimas „Ar žinai literatūros žaidimo taisykles? (idėjos autorė ir vedėja daktarė Vijolė Višomirskytė ir doktorantė Livija Mačaitytė).

Kovo 28 dieną vykusiame poeto Roberto Keturakio 75-mečio šventės minėjime daktarė Inga Stepukonienė skaitė pranešimą „R. Keturakio kūrybos dominantės“. Balandžio 19 d. ši dėstytoja studentus kvietė į susitikimą su pasakų ir sakmių rinkinio apie negalią „Laumių vaikai“ sudarytojais H. Skuku ir A. Valenta, o spalio 12 d. VDU akademinė bendruomenė turėjo galimybę susitikti su Antanu Lukša. Kovo 3 d. Vytauto Didžiojo universitete vykusiame Lauryno Katkaus poezijos knygos „Už 7 gatvių“ interaktyviame pristatyme poetą kalbino literatūrologės Vija Višomirskytė ir Rūta Eidevičienė.

Dalyvavimas mokslo projektuose

Lietuvių katedros dėstytojai išsitraukia į projektinę veiklą. Katedroje vykdomas projektas „Literatūrinė Kauno regiono savimonė“, finansuojamas Lietuvos mokslo tarybos. Projekto pagrindinė koordinatė – docentė Indrė Žakevičienė. Projekto vykdytojai docentė Asta Gustaitienė, docentė Aurelija Mykolaitytė, daktarė Vija Višomirskytė, doktorantė Liviya Mačaitytė. Įvykdžius šį projektą, išleistas straipsnių rinkinys, kuriame atsispindi savitos užrašytos vietos transformacijos nuo XIX a. iki mūsų dienų. Į regiono, kraštovaizdžio, vietos ir erdvės sąvokų suponuojamus klausimus žvelgiama naratologijos, kultūros geografijos, bioregionalizmo aspektais, analizuojant XIX a., XX a. vidurio, naujausios lietuvių literatūros tekstus ir kūrinius vaikams.

Profesorė Irena Bucklay yra pagrindinė tarptautinio dvišalio Lietuvos–Prancūzijos mokslo projekto „Žiliberas“ koordinatė. Tai Prancūzijos Respublikos ir Europos Sąjungos užsienio reikalų ministerijos finansuojama dvišalio bendradarbiavimo programa, remianti Lietuvos ir Prancūzijos mokslo institucijų ar mokslinių kolektyvų bendrus dvimečius mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros projektus. Programoje numatyta plėtoti ir skatinti dvišalį bendradarbiavimą mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros srityje; aktyviai dalyvauti kuriant bendrą Europos mokslinių tyrimų erdvę.

Profesorė Asija Kovtun dalyvauja moksliniuose projektuose „Rusai emigrantai tarpukario Lietuvoje: aktualusis humanitarinis paveldas“ bei moksliniame projekte, skirtame Nobelio premijos laureato Česlovo Milošo 100-mečio jubiliejui.

Docentė Dalia Kuizininė yra projekto „Lietuvių egzodo paveldo likimai“ vadovė. Projektą taip pat finansuoja Lietuvos mokslo taryba. Projekto metu renkama informacija apie Lietuvos archyvuose, muziejuose, bibliotekose saugomus išėivijos dokumentinius rinkinius.

Docentė Aurelija Mykolaitytė gavo LMT finansavimą monografijos „Gražiosios epochos stilistika: literatūriniai XX a. pradžios žaidimai“ leidybai. Daktarė Inga Stepukonienė Kauno miesto savivaldybės projekto „Literatūrinis Kaunas XX a. antroje pusėje“ vykdytoja.

Dalia Kuizininė, Diana Jovaišienė

ŠIAULIŲ UNIVERSITETO LITERATŪROS ISTORIJS IR TEORIJS KATEDRA 2010 METAIS

2011 m. gruodžio 1 d. Šiaulių universiteto (ŠU) Humanitarinis fakultetas (HF) švenčia 55-erių metų sukaktį. Štai jau daugiau nei pusę amžiaus veikia visai Šiaurės Lietuvai (tikime, kad ir ne vien jai) svarbus mokslo ir kultūros židinys. Literatūros istorijos ir teorijos katedra (LIT) –

svarbus, gerai matomas fakulteto padalinys Šiaulių mieste, katedros dėstytojai jaučiamės čia esą reikalingi, aplink save kuriame intelektualią aplinką, neužsisklendžiame vien auditorijose, neužsibarikaduojame skaityklose... Neretai miesto renginiams talkiname įvairiausiai

būdais: ekspertuodami įvairiose komisijose, įsitraukdami į miesto kultūros įstaigų projektus, skaitydami viešas paskaitas, rašydami regioninėje spaudoje – ir matome tokios veiklos filotopinę prasmę.

2010 metais minėtos veiklos būta nemažai. Literatai skaitėme paskaitas miesto ir apskrities moksleiviams Mažajame humanitariniame universitete, dirbome ir su III amžiaus universiteto klausytojais (lekt. Vydos Bajarūnienės kursas „Viduramžių–XVIII a. užsienio literatūros vardai“, doc. Dalios Jakaitės kursas „Krikščionybės tradicija XX a. lietuvių literatūroje“) prof. Vytautas Bikulčius surengė tradicines mieste prancūzų kultūros dienas, doc. Džiuljeta Maskuliūnienė dalyvavo Zigmo Gėlės ir Augustino Griciaus premijų skyrimo komisijų darbe (2010 metais už poezijos debiutą apdovanotas Vytautas Stankus, o už prozos debiutą – šiaurietė, dabar gyvenanti Australijoje, Sandra Bernotaitė), miesto visuomenei pristatė naują, jau ketvirtą, Šiaurės Lietuvos literatų almanachą „Jungtys“, šiauriečiai galėjo skaityti publikuotus doc. Vigmanto Butkaus eseistinius-publikistinius tekstus ir t. t.

Knyga – parašyta, sudaryta, išversta – užima bene svarbiausią vietą mokslininko filologo profesiniame gyvenime. LIT katedros žmonės 2010 m. nemažai nuveikė ir šiame bare. Humanitarinis fakultetas leidžia mokslo knygų seriją *Bibliotheca actorum humanitaricorum universitatis Saulensis*. Čia publikuojamos monografijos, straipsnių rinkiniai, darbų rinktinės. Literatų katedrai itin svarbus šios serijos leidinys – Valerijos Ramonaitės *Rinktiniai raštai* (sud. Džiuljeta Maskuliūnienė). Valerija Ramonaitė (1928–2007) 43 metus atidavė Šiaulių aukštajai mokyklai, yra LIT katedroje palikusi ryškų pėdsaką. Ne mažiau ryškus pėdsakas paliktas ir literatūrologijos srityje, tačiau darbai buvo išblaškyti po įvairius leidinius, periodiką. Raštuose surinkta vertingiausia mokslininkės palikimo dalis. Čia publikuojami prozos ritmo tyrimai, vertingas, nė kiek nepasenęs veika-

las „Epitetai. Palyginimai“ (1972), recenzijos. Knygoje pateikiamas pluoštas fotonuotraukų, išsamus įvadinis knygos sudarytojos straipsnis. Tai pirma knyga ŠU Humanitarinio fakulteto istorijoje, kai yra leidžiami Anapilin iškeltavusios kolegės rinktiniai raštai, tuo prisidedant prie mokslo plėtotės ir pagerbiant šviesų išėjusiosios atminimą.

Kitas leidinys – proginio pobūdžio. LIT katedros profesorius emeritas Bronius Prėskienis 2010 metų birželį šventė garbingą 80 metų jubiliejų. Knygoje *Laiko tėkmėje* (sud. Džiuljeta Maskuliūnienė) pateikiama mokslininko autobiografija (rašyta specialiai šiam leidiniui), bibliografijos rodyklė, sudarytojos įvadinis straipsnis.

2010 metais pasirodė ir viena monografija, parengta daktaro disertacijos pagrindu, tačiau ir papildyta, išplėsta – Nerijaus Brazausko *XX a. lietuvių modernistinis romanas: raidos ir poetikos linkmės* (Vilnius: LLTI). Šiame kontekste pasakytina, kad ŠU LIT katedroje yra stiprios romano žanro tyrėjų pajėgos (doc. Irena Baliulė, prof. Vytautas Bikulčius, doc. Gintaras Lazdynas, doc. Juldita Nagliuvienė, jų pėdomis eina doktorantai Monika Gruslytė ir Ramūnas Šilis). Taigi Nerijaus Brazausko monografija šiandien gražiai įprasmina šio žanro tyrimus ŠU, manytina, kad pasirodys ir daugiau šiaurietišių mokslininkų monografinių šio žanro tyrimų.

Reikšmingą vietą ŠU leidyboje užima HF tęstiniai leidiniai. 2010 metais pasirodė 10 tomas *Acta humanitarica universitatis Saulensis. Turgus kultūroje* (sud. Džiuljeta Maskuliūnienė), 11 tomas *Kintantys romano pavidalai* (sud. Vytautas Bikulčius) bei 10 *Inter-studia humanitatis numeris Saulė pasaulio kultūrose* (sud. Vigmantas Butkus). *Turgus kultūroje, Saulė pasaulio kultūrose* yra interdisciplininio pobūdžio leidiniai, *Acta* tomas apie romaną – literatūrologinis. Abu čia paminėti tęstiniai leidiniai yra referuojami tarptautinėse duomenų bazėse, taigi prieinami tarptautinei mokslo bendruome-

nei. Paminėtina ir viena išversta knyga, reikšminga akademinėi minčiai, praversianti ir studijų procesui. Tai Roger Grenier *Camus: saulė ir ūksmė*: intelektualinė biografija (Vilnius: Baltos lankos), kurią iš prancūzų kalbos išvertė Vytautas Bikulčius.

Paskelbta nemažai straipsnių Lietuvos ir užsienio leidiniuose, pavyzdžiui, Gintaras Lazdynas publikavo straipsnį „Romantinė romano žanro samprata: vidinė ir išorinė forma“, Irena Baliulė – „Prekybos centras – nauja vaizdavimo erdvė šiuolaikinėje literatūroje“, Juldita Nagliuvienė „Romano žanro redukcija Peterio Altenbergo estetikoje“, Džiuljeta Maskuliūnienė „XIX a. lietuvių didaktinė proza: turgaus pamokos“, Aurimas Nausėda – „Mugės tema Johno Bunyano knygoje *Piligrimo kelionės* ir kt. (visi – 2010 m. išleistuose *Acta humanitara universitatis Saulensis* tomuose); *Literatūros* žurnale straipsnius paskelbė Vytautas Bikulčius, Vigmantas Butkus su bendraautoriumi literatūrologijos magistrantu Artūru Šeškumi, *Rubinaityje* straipsnį „Laurynas Ivinskis rašė ir vaikams“ bei išsamius kultūros interviu su profesoriais Ona Danute Klumbyte ir Broniumi Prėskieniu – Džiuljeta Maskuliūnienė ir kt. Taip pat katedros mokslininkų publikacijų esama leidiniuose *Inter-studia humanitatis*, *Gimtas žodis*, *Ateitis*, *Literatūra ir menas*, *Metai*, *Žemgala*, *Jaunujų mokslininkų darbai*. Kaip minėta, mokslo tyrimų rezultatai skelbti ir užsienyje – Latvijoje (Daugpilio universiteto leidiniuose), Ukrainoje (Kijevo Taraso Ševčenkos literatūros instituto leidinyje), Rusijoje (Syktyvkaro Komijos pedagoginio instituto leidinyje). Čia publikuota Irenos Baliulės, Džiuljetos Maskuliūnienės ir Vydos Bajarūnienės straipsniai.

Kronikoje būtinai paminėtinas ir jau kelio metų tradiciją turintis ŠU LIT katedros organizuojamas mokslo forumas – tarptautinė interdisciplininė mokslinė konferencija, vykstanti gegužės mėnesį. 2010 metais vyko „Turgus kultūroje“, jau keturioliktoji konferencija.

Tai buvo labai spalvingas, įspūdingas ne tik mokslo pranešimais, bet ir kultūros akcentais renginys (visada stengiamės, kad LIT katedros konferencijos turėtų įdomią kultūros programą). Vien ko verti iš Kauno atgabenti įspūdingi skardžiabalsiai mugės vargonai, patraukę ne tik konferencijos dalyvių, bet ir miestelėnų dėmesį! (Apie konferenciją plačiau žr. Nerijus Brazauskas, „Turgaus paslaptys“, *Metai*, 2010, nr. 8–9, p. 183–185). Perskaityti 67 įvairaus pobūdžio pranešiami, kaip visada, sulaukta svečių iš užsienio. Konferenciją rėmė ir verslo pasaulio žmonės – Lietuvos smulkiųjų verslininkų ir prekybininkų asociacija bei asociacija „Lietuvos prekyvietės ir turgavietės“. Susitikę netikėtoje – konferencijos – erdvėje mokslo ir verslo atstovai patyrė daug naujų impulsų, atsivėrė netikėtų rakursų tiek žmogiška, tiek mokslo prasmėmis.

„Tekstų skaitymų“ seminaras jau daug metų Šiaulių universitete yra LIT katedros vizitinė kortelė. Šiuo metu jį kuruoja LIT katedros vedėja doc. Džiuljeta Maskuliūnienė. Per 2010 m. jų įvyko vienuolika. Susitikome su viešnia iš Australijos poete ir vertėja Lidija Šimkute, amerikiečių rašytoja Nancy Wright Beasley, papasakojusia apie savo knygą *Izės liepsna. Humaniškumo ieškojimas holokauste*. Naujų knygų tiek grožinių, tiek mokslinių aptarimai – svarbi seminaro darbo kryptis. Antai mokslo monografiją apie Juditos Vaičiūnaitės kūrybą pristatė VPU profesorė Virginija Balsevičiūtė-Šlekienė, o apie H. Ch. Anderseną – VDU docentė Asta Gustaitienė, debiutinę poezijos knygą *Leiskime laiką* – ŠU absolventė lituanistė Aurelija Stankutė. Vieno „Tekstų skaitymų“ seminaro metu buvo atidaryta Ričardo Šileikos atvirlaiškių paroda, o baigiamasis gruodžio mėnesio seminaras susumavo eilėraščių interpretacijų konkurso, skirto Henriko Radausko šimtmečiui, rezultatus. Klausytojus sudomino seminaras „Tremtinių kūryba kaip dvasingumo apraiška“, kur tekstais ir autentiškais tremtinio prisiminimais dalijosi vyresniosios kartos ŠU

profesorai Ona Danutė Klumbytė ir Vytenis Rimkus.

2010 metais ir toliau draugėn rinkosi kūrėjų klubas „Mūzynas“, vadovaujamas Danguolės Šakavičiūtės, mūzyniečiai eiles skaitė „po vynuogėmis“ (Humanitarinio fakulteto kieme turime gražų raudonplytį, vynuogienojais apaugusį, namelį, labai tinkantį neformaliai bendravimui).

Katedra inicijavo studentų mokslo darbų konferencijų dedikacijas. Antai 2010 m. ŠU HF surengė Lietuvos studentų lituanistų XIV mokslinę konferenciją, skirtą 200-osioms Lauryno Ivinskio gimimo metinėms, ir vietinę XIV konferenciją „Studentų darbai – 2010“, skirtą 165-osioms Juozapo Miliausko-Miglovaros ir 130-osioms Jono Krikščiūno-Jovaro gimimo metinėms. Respublikinės konferencijos dalyviai vyko į Kuršenus ir aplankė kalendorių muziejų, Lauryno Ivinskio paminklą ir kapą. Šiauriečių konferencijos dalyviams pranešimą „Miglovara ir Jovaras lietuvių literatūros istorijoje“ perskaitė monografijų apie Jovarą ir Miglovarą autorius profesorius emeritas Bronius Prėskienis.

2010 m. geriausi literatai, LIT katedros rekomenduoti, ir vėl buvo apdovanoti tradicinėmis stipendijomis. Jau dvidešimtoji Povilo Višinskio stipendija, mecenuojama verslininkės Laisvydos Matusevičienės, buvo įteikta

lietuvių filologijos su specializacijomis penktakursei Ritai Gudėnaitėi–Špokauskienei, o Benedikto Masioko – ketvirtakursei Lilijai Vetiugovai. Šiuo metu abi laureatės studijuoja ŠU literatūrologijos magistrantūroje.

Esame literatai, kūrybingi žmonės, tad sugalvojame ir netikėtų dalykų. Antai visus 2010 metus Humanitarinio fakulteto standus ir internetinius HF ir LIT katedros puslapius puošė improvizuota paroda „Skaitymas paveikslėliuose“. Katedros dėstytojai (Dalia Jakaitė, Danutė Bulzgienė, Danguolė Šakavičiūtė..., – kone visi) rinkome įvairius vaizdus (ir rimtus, ir juokingus...), kur vaizduojamas skaitymas. O skaito ir šventieji, ir sovietinių komedijų personažai... Vėliau, 2011 m. balandžio mėn., Nacionalinės bibliotekų savaitės metu, ŠU bibliotekoje buvo atidaryta paroda „Skaitymas paveikslėliuose ir gyvenime“. Su parodos medžiaga ir dabar galima susipažinti adresu <http://hu.su.lt/literaturos-istorijos-teorijos-katedra/hf-skaitymas-paveikslėliuose>.

Tradicine vasaros kelione užbaigiame įtemptą birželį. Šįsyk išsirengta dviejų dienų kelionėn į Latviją. Grožėjomės Kuldygos kriokliais, žydinčiu Ventspilio uostu ir jo molo ramybe, Kolkos iškyšulio asketiškumu, paslaptinga Baltąja kopa, rožių miestu Tukumu... Kelionėmis skaičiuojame bėgantį laiką, slenkančius mokslo metus...

Džiuljeta Maskuliūnienė

BALTISTIKA BRNO UNIVERSITETE

Baltistika Čekijoje studijuojama ir dėstoma nuo pat šio mokslo atsiradimo XIX a. pabaigoje. Baltistikos dalykais yra domėjęsi tokie šios šalies kalbotyros autoritetai, kaip antai Františekas Ladislavas Čelakovskis, Augustas Schleicheris, Josefas Zubatas, Leopoldas Geitleris, Oldrichas Hujeris, Pavelas Trostas, Adolfas Erhartas. Šie ir kiti mokslininkai Prahoje,

o nuo 1919 m. ir Brno reguliariai skaitydavo paskaitas apie baltų kalbas, rengdavo lietuvių, latvių ir prūsų kalbų seminarus, susirašinėjo su lietuvių kalbotyrininkais. Tačiau iki pat XX a. pabaigos baltistikos ir lietuvių kalbos studijos buvo inkorporuotos į platesnį bendrosios kalbotyros ir indoeuropeistikos kontekstą – Čekijoje buvo galima išmokti kalbėti lietuviškai

ar latviškai, tačiau savarankiškos baltistikos specialybės nebuvo galima įsigyti. Situacija iš esmės pasikeitė pačioje XX ir XXI a. sąvartojė, kai Čekijoje buvo reorganizuota aukštojo mokslo programų akreditavimo sistema.

Baltistika Čekijoje dėstoma dviejuose miestuose – Brno ir Prahoje. Prahos Karolio universitete lietuvių ir latvių kalbos studijuojamos Laisvųjų menų fakulteto Rytų Europos studijų institute – čia studentams siūlomos dienišės bakalauro ir magistro lygmens Rytų Europos studijų programos, kuriose studentai gali pasirinkti siauresnę kalbinę specializaciją (lietuvių, latvių, rusų ar ukrainiečių kalbą). Čia dirba Lietuvos kolegoms gerai pažįstami mokslininkai Ilja Lemeškinas, Geda Montvilaitė-Sabaitienė ir Pavelas Štollas.

Masaryko universitete Brno 1999 m. buvo akredituota savarankiška bakalauro laipsnio trimetė dienišės baltistikos studijų programa. Studentai intensyviai mokomi lietuvių, latvių, estų, suomių kalbų, bendrosios kalbotyros dalykų ir privalo susipažinti su viso Baltijos jūros regiono – Vokietijos, Lenkijos, Lietuvos, Latvijos, Estijos, Suomijos ir Skandinavijos – istorija ir literatūromis.

Masaryko universitete baltistikai yra skirti du pilni etatai. Čia nuolat dėsto doc. dr. Tomášas Hoskovecas (lietuvių kalbos sistema; lietuvių literatūros skaitiniai) ir dr. Vaidas Šeferis (praktinė lietuvių kalba; lietuvių ir lenkų literatūra). Be jų, lietuvių kalbą ir literatūrą dėsto Lietuvos lėšomis samdomas lektorius (žr. toliau šiame tekste), tad iš viso dirba trys lituanistai.

2002–2004 m. buvo parengti bei Čekijos Respublikos švietimo, jaunimo ir kūno kultūros reikalų ministerijoje sėkmingai akredituoti du baltistikos profiliai – baltistika kaip pagrindinė ir kaip šalutinė studijų kryptis. Šių profilių specializacija išsialiojo nuo 2004 m. rudens semestro. Ji leidžia lengviau derinti baltistikos studijas su kitomis Masaryko universiteto programomis, teikia studentams galimybę individualizuoti savo mokslo planą.

Nuo 1999 m. labai pagausėjo baltistikos studentų. Dabar kiekvienais metais studijuoti baltistiką Brno priimama apie 30 pirmakursių; studijas kasmet baigia apie 10–15 absolventų bakalauro; vidutinis visų kursų ir profilių baltistikos studentų skaičius – apie 70 žmonių.

Masaryko universiteto kiekvienoje katedroje ar institute paprastai vykdomos kelios savarankiškos studijų programos. Baltistika nuo pat jos įsteigimo 1999 m. buvo studijuojama Laisvųjų menų fakulteto Bendrosios kalbotyros institute (Ústav obecné jazykovědy). Savo egzistavimo pradžioje buvusi viena iš šalutinių programų ir teturėjusi penkis studentus, ji ilgainiui tapo statistiškai svariausia šio instituto pedagogine kryptimi, klausytojų skaičiumi gerokai pralenkdama pagrindinę instituto studijų programą – bendrąją kalbotyrą. Dėl šios priežasties nuo 2005 m. pavasario semestro pasikeitė oficialus instituto pavadinimas: dabar tai yra Kalbotyros ir baltistikos institutas (Ústav jazykovědy a baltistiky). Nuo 2004 m. rudens jam vadovauja dr. Ondřej Šefčík.

Didžiausia paskutiniųjų metų permaina yra baltistikos dvimečių magistro studijų programos akreditavimas Brno. Nuo 2002 m. buvo intensyviai deramasi su Čekijos Respublikos švietimo, jaunimo ir kūno kultūros reikalų ministerija dėl šios programos apimties ir struktūros, tvarkomi gausūs su akreditavimu susiję formalumai. Ministerija šią programą patvirtino 2006 m. liepą, pirmieji studentai pradėjo studijuoti nuo 2007 m. rugsėjo. Iki šiol bakalauro programą baigusieji baltistikos studentai magistro pakopoje tegalėjo studijuoti bendrąją kalbotyrą su baltistikos specializacija. Akreditavus magistro lygmens dienišės bakalauro studijų programą, studentai gali tiesiogiai tęsti bakalauro studijas ir gauti baltistikos magistro diplomą. Brno Kalbotyros ir baltistikos institutas yra vienintelė mokslo institucija Čekijos Respublikoje, vykdanči savarankiškas baltistikos bakalauro ir magistro studijų programas.

Artimiausi Brno baltistikos planai ir tikslai yra šie: kuo profesionaliau vykdyti magistro studijų programą; parengti skaitmeninį lietuvių kalbos kursą čekų klausytojams (vadinamojo e. learning'o terpėje); parengti čekišką lietuvių kalbos vadovėlį; inicijuoti naujo lietuvių–čekų ir čekų–lietuvių kalbų žodyno rengimą.

Išsiplėtė tarptautiniai Brno baltistikos ryšiai. Nepaprastai padidėjo Lietuvos valstybės dėmesys bei parama lituanistikos centrams užsienyje. Čekijos baltistai geru žodžiu mini programą „Lituanistika pasaulio universitetuose“, kurią koordinuoja Vilniaus universitetas (Filologijos fakulteto Baltistikos katedra), o remia Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Nuo 2005 m. jos dėka Brno ir Prahos universitetai reguliariai gauna dideles naujausios lituanistinės literatūros siuntas, praturtinančias Čekijos baltistikos knygų fondą. Sėkmingai veikia studentų mainų programa. Tačiau svariausia parama pasiekė baltistiką 2006 m. rudens semestro pradžioje: Lietuvos Respublikos Vyriausybei skyrus lėšų užsienio lituanistikos centrams remti, į Čekiją atvyko dirbti du nauji lietuvių kalbos lektoriai. Masaryko universitete Brno šiuo metu lietuvių kalbą dėsto Almis Grybauskas, o Karolio universitete Prahoje – Geda Montvilaitė-Sabaitienė. Tai itin svarbi ir reikalinga parama. Dėl Čekijos aukštojo mokslo finansavimo specifikos ir palyginti kuklaus aukštojo mokslo biudžeto Kalbotyros ir baltistikos institutas Brno neturi pakankamai lėšų priimti papildomų etatinių dėstytojų. O gausėjant studentų ir atidarant savarankiškas magistro studijas, dėstytojų apimtis, palyginti su 1999 m., padidėjo beveik dvigubai. Tad Lie-

tuvos valstybės finansuojamas lektorius tampa gyvybiškai svarbia Brno baltistikos atrama.

2010 m. Brno baltistams pavyko pasirašyti bendradarbiavimo sutartį su Estijos valstybinių kalbos institutu, kuris paskyrė estų kalbos lektorių ir moka jam visą atlyginimą. 2011 m. vasarą tokią pat sutartį pavyko pasirašyti su Latvijos kalbos institutu (čia dera padėkoti letonsitui Pavelui Štollui, kuris dėl šios sutarties ilgai ir nelengvai derėjosi Rygoje). Šitaip Kalbotyros ir baltistikos institute buvo galima įdarbinti du naujus lektorius (estų kalbą dėsto Linda Pūsa, latvių kalbą – Edgars Leitans) ir smarkiai išplėsti latvių ir estų kalbų dėstymą. Galima teigti, kad nė viename kitame Vidurio Europos institute baltistikos studijos neplėtojamoms taip kompleksiskai, siūlant ne tik galias baltų kalbų, bet ir viso Baltijos jūros regiono studijas.

Malonu konstatuoti, kad Lietuva, skatindama lituanistikos studijas užsienyje, rodo gražų pavyzdį kitoms šalims. Juo labiau kad remiamas ne vien aukštasis mokslas, bet ir žemesnės švietimo grandys, lietuvių literatūros vertimai, lituanistinių knygų leidyba.

Iš Lietuvos galėtų pasimokyti Čekijos vyriausybė, iki šiol labai vangiai ar beveik nerėmusi bohemistikos plėtros Lietuvoje. Šiuo atveju Lietuvos teikiama lituanistinė parama savo struktūra ir apimtimi yra daug didesnė ir artėja prie Vakarų Europos šalyse įprastų modelių. Ji pagrįstai gali būti lyginama su sėkmingomis Skandinavijos, Austrijos, Vengrijos bei kitų šalių vykdomomis švietimo paramos programomis. Būtinai tikėtis, kad ši Lietuvos valstybės iniciatyva taps gražia ir – svarbiausia – tvaria tradicija.

Vaidas Šeferis